

1 Ιανουαρίου 2024

«Όπως, ο γεωγράφος Ζάν Παγκανέλ, στην Παταγωνία...»*. Παιδικές αναμνήσεις

Πολιτισμός / Διήγημα

Νίκος Ε. Τόλης

Στην παλιά ἐκκλησία τοῦ Ἀϊ-Νικόλα, τὴν πρώτη ποὺ οἰκοδομήθηκε στὸ Αἰτωλικό, τὰ μεταεπαναστατικὰ χρόνια, «ἐπὶ βασιλείας Ὁθωνος ἐν ἔτει 1833», σύμφωνα μὲ τὴν κτητορικὴ ἐπιγραφή της, τὰ χάλκινα ἑξαπτέρυγα βαμμένα μὲ χρυσομπογιά, θαμπωμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, ἀκτινοβολοῦσαν ὅταν στὸν ἑσπερινὸ παραμονὴ τῆς γιορτῆς τοῦ ἁγίου, στὸ ἡμίφως τῶν κεριῶν, ὁ παπα-Πάνος Θεοδοσίου ἔψελνε: «Φῶς ἰλαρόν...».

Ἀτελείωτες οἱ βροχὲς τοῦ Δεκεμβρίου. Μᾶζες νεροῦ, λάσπη, πλημμύρες καὶ μιὰ ὑγρασία ποὺ «σκούριαζε» κυριολεκτικὰ τὸ ἀτσάλι! Συμπωματικά, ἕνα ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα μου τραγούδια: «Who' ll stop the rain», μὲ τὴν φωνὴ τοῦ John Fogerty, γράφτηκε ἐκεῖνη τὴ χρονιά, τὸ 1970.

Τὶς ἡμέρες τῶν Χριστουγεννιάτικων γιορτῶν, τὸ 1971, τὸ πρῶτο δημοτικὸ σχολεῖο Αἰτωλικοῦ, διοργάνωσε ἑκθεση παιδικοῦ βιβλίου. Διάλεξα ἀπὸ μιὰ παρόρμηση «Τὰ τέκνα τοῦ πλοιάρχου Γκράν». Μὲ ἀντίτιμο δέκα δραχμὲς μοῦ τὸ δώρησαν οἱ γονεῖς

μου. Βρέθηκα ξαφνικά έπιβάτης στη θαλαμηγό «Ντύνκαν» του λόρδου Γκλένερβαν άναζητώντας τον πλοίαρχο Γκράν, διαβαίνοντας την Παταγωνία με όδηγό, μία από τις πλέον εύρηματικές μορφές των βιβλίων του Ίουλίου Βέρν. Τον γεωγράφο Ζάν Παγκανέλ.

Ο παιδικός μου ψυχισμός - ίσα που είχα μάθει να διαβάζω σωστά - γοητεύτηκε από το έξοχο μάθημα έθνογεωγραφίας, του Ζάν Παγκανέλ. Ταξίδεψα σε χώρες που δεν ήμουν σίγουρος ότι μπορούσα να τις διακρίνω στον παγκόσμιο γεωγραφικό Ατλαντα φτάνοντας μέχρι την Αύστραλία και τη Νέα Ζηλανδία και τελικά στη νήσο Ταμπόρ.

«Τα τέκνα του πλοίαρχου Γκράν», καθόρισαν τις λογοτεχνικές μου προτιμήσεις, οδηγώντας με στις «γραφές της περιπλάνησης». Βρίσκονται δίπλα από τα άλλα παιδικά μου άναγνώσματα, τον «Ρομπέν των δασών», «Τα ταξίδια του Κάπτain Κούκ», «Τα άσημένα πατίγια» και ο «Γιός του θυρωρού», από την σειρά παιδικών διηγημάτων της Χριστιανικής Άδελφότητας, ή «Ζωή», δώρο της μητέρας μου Αίκατερίνης. Όποτε τα ξεφυλλίζω, νοιώθω το δικό της τρυφερό άγγιγμα...

Θαμπά, τις πρωινές ώρες της παραμονής των Χριστουγέννων στους λασπωμένους δρόμους της πόλης του Αίτωλικού, τα κάλαντα. Άγόρια με κοντοκουρεμένα μαλλιά, ρούχα καλά, μέτρια αλλά και φτωχικά, έπιμελώς φροντισμένα. Τα κορίτσια με άσπρες κορδέλες στα μαλλιά, σε όρισμένες από συστολή κοκκινισμένα τα μάγουλά τους.

«Καπέτα», χτενισμένα τα μαλλιά μου. Άρχισα να λέω τα κάλαντα από το δωμάτιο της γιαγιάς μου Μαρίας. Το πορτοφόλι της, που πάντα είχε χρήματα, μου φαίνονταν μαγικό, όπως ο σκούφος του Γκούφου με τα μαγικά φυστίκια! Συνέχιζα δίπλα στο πατρικό μου, στην Εύτυχία Δράμαλη (1932-2019). Το άπλο σπιτικό της λαμποκοπούσε από άγάπη και καλοσύνη και ή άγκαλιά της, χωρούσε όλα τα παιδιά της γειτονιάς.

Τελείωνα στο έλαιοτριβεΐο του πατέρα μου Εύάγγελου. Πάνω από το κεφάλι μου τροχαλίες, ίμάντες και ο θόρυβος των μηχανημάτων. Βουνό στη μέση το λιοκόκι. Πίσω από τις άναθυμιάσεις του, δίπλα στο διαχωριστήρα Pieralisi, ο πατέρας μου έβγαζε από την τσέπη του λιγδωμενου από τα λάδια και τις βαρβολίνες ντρίλινο παντελόني του, χαμογελώντας, ένα είκοσάρικο με τον βασιλιά Κωνσταντίνο!

Με το άπογευματινό άστικό (ένα SCANIA VABIS), δύο δραχμές το είσιτήριο, στάση «Τρίγωνο» στο Μεσολόγγι. Άπαραίτητη ή έπίσκεψη στο σπίτι του παππού Νίκου και της γιαγιάς Άθηνάς. Μπροστά στη βιτρίνα του «Καρατσώρα», πιασμένος από το μπέζ καφέ παλτό της μητέρας μου Αίκατερίνης, διάλεγα το Χριστουγεννιάτικό μου

δῶρο: Ἕνα ζευγάρι μαῦρα παπούτσια παντοφλέ.

Τὰ παιδικά μου παιχνίδια, ὅσα διεσώθησαν, μὲ πιὸ παλιὸ τὸ τσίγκινο κουρδιστὸ ἀλογάκι μὲ τὸν καουμπόϋ, τῆς Fino, ἀγορασμένο τὸ '68 ἀπὸ τὴ μητέρα μου Αἰκατερίνη στὴν Ἀθήνα.

Ἡ πορτοκαλὶ κοκκάλινη σφυρίχτρα τραῖνο, ὅταν κρατοῦσα τὸ χέρι τῆς γιαγιᾶς μου Μαρίας τὸ '70, στὴν προκυμαία τοῦ Ξυλοκάστρου.

Τὰ Εὐζωνάκια, τέσσερις δραχμές το ἕνα, οἱ χάρτινες φιγοῦρες τοῦ Καραγκιόζη, χαρτοκοπτικὴ κολλημένη μὲ ἀλευρόκολλα στὸ χαρτόνι.

Τὸ κουτὶ μὲ τοὺς Ζουλοῦ ἀπὸ τὸ βιβλιοχαρτοπωλεῖο τοῦ Γκρέκα, κοντὰ στὸ μηχανουργεῖο τοῦ πατέρα μου. Ἀπὸ τοὺς πάγκους τῶν πανηγυριῶν στὴν Ἁγία Ἀγάθη, στὸν Ἅγιο Γεράσιμο τοῦ Κεφαλοβρύσου, καὶ τὴν Ἁγία Ἐλεοῦσα, φωτισμένοι μὲ λάμπες ἀσετυλίνης καὶ ἀμιάντου. Πλαστικὰ καὶ τσίγκινα τὰ περισσότερα, φτιαγμένα ἀπὸ οἰκιακὲς βιοτεχνίες καὶ ἐργαστήρια, αὐτὰ πού ἀργότερα τὰ ὀνόμασαν συλλήβδην «πανηγυριώτικα». Κρεμασμένα στὰ περίπτερα τοῦ κεντρικοῦ δρόμου, ἀλλὰ καὶ στὸ πρακτορεῖο ἐφημεριδῶν τοῦ Μήτσου Παρρά.

Ὅμως, τὸ σημαντικότερο μαγαζὶ γιὰ τὰ παιχνίδια ἦταν τὸ βιβλιοχαρτοπωλεῖο τοῦ Πανάκια (Πάνος) Παγαρέμος, στὴν κεντρικὴ ὁδὸ τῆς πόλεως, τῆς Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Πολὺ καλὰ ὀργανωμένο, ξεχώριζε γιὰ τὴν ποικιλία καὶ τὴν ποιότητα τῶν παιχνιδιῶν του.

Στὰ μικρομάγαζα καὶ στὰ ψιλικατζίδικα, ἔβρισκα χαρτάκια μὲ ποδοσφαιριστές. Ὁ Γιοῦτσος, ὁ Δεληκάρης, ὁ Λοσάντα, ὁ Δομάζος, ὁ Παπαῖωάννου μὲ τὸν Κούδα, ἀλλὰ καὶ ὁ Σπυρίδων τοῦ «Ἄρεως» ὅπως τὸν ἔλεγαν οἱ παλιότεροι.

Στολισμένο τὸ χριστουγεννιάτικο δέντρο στὸ δωμάτιο τῆς γιαγιᾶς μου. Ἄναβόσβηναν τὰ φωτάκια. Μαργαρίτες ἦταν...

Μὲ μιὰ ἔμφυτη ματαιοδοξία ἀναζήτησα, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι πού μαζεύουμε παιχνίδια, τοὺς κατασκευαστές. Ἔμαθα γιὰ τὴν Fino, τὸν Ἄνιαν, τὸ Νικολαΐδη καὶ τόσους ἄλλους. Ἀνακάλυψα τὶς ἐταιρεῖες πού κατασκεύαζαν τὰ χαρτάκια. Ὁ «Παρθενῶν», ἢ «ΜΕΛΟ», ἢ «Lebon», ἢ «ION», οἱ τσίχλες «Καουμπόϋ». Χρήσιμες γνώσεις καὶ πληροφορίες, ἀλλὰ τίποτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν μπόρεσε νὰ μὲ «γυρίσει» στὰ παιδικά μου.

Πολλὰ χρόνια ἀργότερα, στὸ πρῶτο μου ταξίδι στὸ Ἅγιον Ὄρος στὴ Σιμωνόπετρα, κατάλαβα ὅτι τὸ ταξίδι τῆς ἀναζήτησης, ἦταν: «Ἄσκηση ψυχῆς καὶ παραμυθία».

Ἔχω τελειώσει τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Ἐξακολουθῶ νὰ χρησιμοποιοῦ τὸ πολυτονικό,

γράφω τὸ τραῖνο μὲ «αῖ» καὶ περισπωμένη καὶ τὴν Παταγωνία μὲ «ω». Ἄλλά, ὅμως, μαγεία πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴν ἀστερόσκηνη ποῦ τόσο ἀπλόχερα σκόρπισε πάνω μου ἢ Τίνκερ Μπέλλ, βρίσκομαι ἀνεβασμένος στὸ πορτοκαλὶ Goering ποδήλατο τοῦ πατέρα μου, ἀνεμίζουν στὸν μπροστινὸ τροχὸ δυὸ σημαιοῦλες, ἡ ἑλληνικὴ καὶ τῆς «ΑΕΚ». Στερεωμένος μὲ σύρμα στὸ τιμόνι ὁ κόκκινος πλαστικός μου ἀνεμόμυλος, φορῶντας ἕνα Χριστουγεννιάτικο κοστούμι μὲ ἀναρίθμητες τσέπες, ὅπως, ὁ γεωγράφος Ζὰν Παγκανέλ στὴν Παταγωνία...

Εὔχομαι ἡ γέννηση τοῦ Θεανθρώπου νὰ φέρει ὑγεία καὶ εἰρήνη σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

* Ἰούλιος Βέρν, «Τὰ τέκνα τοῦ πλοιάρχου Γκράν», διασκευὴ Γ. Τσουκαλά, ἐκδόσεις «ΑΣΤΗΡ» 1971).

Σημειώσεις

1) Les enfants du capitaine Grant (ο τίτλος του βιβλίου στα γαλλικά)

Στὴ γαλλικὴ γλῶσσα, ἀντίθετα μὲ τὴν ἀγγλική, στίς λέξεις ποῦ τελειώνουν μὲ «t», αὐτὸ παραλείπεται.

2) «Who' ll sto the rain». Credence Clearwater Revival. Album Cosmo's Factory 1970

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN